

Базовими складниками людського капіталу є ментальність (внутрішня культура населення), освіта, здоров'я та накопичення знань [7]. Українська ментальність з давніх часів перебувала в сфері впливу як західних так і східних наших сусідів. Європейська орієнтація у сфері вищої освіти дасть змогу оновити моральні та духовні засади функціонування нашої країни, що в свою чергу позитивно вплине на внутрішню культуру населення. Разом з тим це вплине і на такий складник людського капіталу як здоров'я. Можна прогнозувати, що в недалекому майбутньому відбудеться переорієнтація вітчизняної системи охорони здоров'я. Додаткову увагу буде зосереджено на профілактичному боці лікування, як це прийнято в європейських країнах. Передбачається, що така орієнтація буде поширюватися через вищі медичні навчальні заклади, в міру того як буде поглиблюватися співпраця з європейськими навчальнимикладами.

В наш час на базі теорії та практики людського капіталу формується та вдосконалюється успішна парадигма розвитку США та провідних європейських країн. Важливо, щоб і у нашій країні теоретичне осягнення поняття людського капіталу та практичне застосування теоретичних напрацювань набуло значного поширення. Таким шляхом можливий успішний розвиток нашої країни, як учасниці міжнародних відносин на європейському та глобальному рівнях.

Зв'язок прискорення формування людського капіталу та європейської орієнтації в вищій освіті носить взаємозалежний характер. Як було показано в статті чим більше зростає людський капітал тим більш посилюється інтеграція України в європейський освітній простір. І навпаки – чим більша орієнтація національної системи вищої освіти (університетів зокрема) на європейський простір, тим ефективніше зростає людський капітал в Україні.

Подальший хід дослідження можна зосередити на окремих проблемах пов'язаних з входженням української вищої освіти в європейський простір, це проблеми триступеневого поділу вищої освіти та визнання вітчизняних дипломів, проблеми пов'язані з інтернаціоналізацією у вищій школі та академічною мобільністю студентів, викладачів, науковців, та інші, що спричиняють значний вплив на прискорення формування людського капіталу.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В. Майбутнє університетів в контексті протиріч XXI століття // *Філософія освіти*. – 2009. – № 1–2 (8). – С. 7–12.
2. Болонська декларація “Європейський простір у сфері вищої освіти”. – Болонья. – 19 червня 1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_525
3. Erfurter Deklaration. – м. Erfurt. – 1–2 березня 1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rpd.univ.kiev.ua/bolon_proc/erfurt.php
4. Лимська декларація “Про академічну свободу і автономію вищих навчальних закладів”. – м. Ліма. – 10 вересня 1988 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rpd.univ.kiev.ua/bolon_proc/lima.php
5. Лісовський П. Духовний капітал, як філософська рефлексія у сучасній освіті України // *Філософія освіти*. – 2010. – № 1–2 (9). – С. 210–219.
6. Convention on the recognition of qualifications concerning higher education in the european region. – Lisbon. – 11 April 1997. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/165.htm>
7. Becker G. S. Human Capital. – N.Y. : Columbia University

Press, 1964.

8. Shultz T. Human Capital in the International Encyclopedia of the Social Sciences. – N.Y., 1968. – vol. 6.

References

1. Andruschenko V. Maibutnie universitetiv v konteksti protirich XXI stolittia // *Filosofiya osviti*. – 2009. – № 1–2 (8). – С. 7–12.
2. Bolonska deklaratsiya “Evropeiskiy prostir u sferi vischoi osviti”. – Bolonya. – 19 chervnya 1999 r.: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_525
3. Erfurtska deklaratsiya. – Erfurt. – 1–2 bereznya 1996 r.: http://www.rpd.univ.kiev.ua/bolon_proc/erfurt.php
4. Limska deklaratsiya “Pro akademichnu svobodu i avtonomiyu vischih navchalnih zakladiv”. – Lima. – 10 veresnya 1988 r.: http://www.rpd.univ.kiev.ua/bolon_proc/lima.php
5. Lisovskiy P. Duhovniy kapital yak filosofska refleksya u suchasniy osviti Ukraini // *Filosofiya osviti*. – 2010. – № 1–2 (9). – С. 210–219.
6. Convention on the recognition of qualifications concerning higher education in the european region. – Lisbon. – 11 April 1997 r.: <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/165.htm>
7. Becker G.S. Human Capital. – N.Y. : Columbia University Press, 1964.
8. Shultz T. Human Capital in the International Encyclopedia of the Social Sciences. – N.Y., 1968. – vol. 6.

Cherniy O. V., graduate student, National Pedagogical University M. P. Drahomanova (Ukraine, Kiev), o4erniy@mail.ru

Communication European orientation in higher education and human capital formation acceleration: a philosophical analysis

The paper highlights the main orientations and values of the European Higher Education Area. It finds an interdependent relationship between accelerated human capital formation and integration Ukrainian higher education into the European educational space. Such phenomena as academic freedom, university autonomy, the role of government and the university to ensure the proper functioning of higher education, academic mobility and mutual recognition of educational levels and degrees are important factors in the growth of human capital.

Keywords: higher education, European orientation, philosophical analysis.

Черный О. В., аспирант, Национальный педагогический университет им. М. П. Драгоманова (Украина, Киев), o4erniy@mail.ru

Связь европейской ориентации в высшем образовании и ускорение формирования человеческого капитала: философский анализ

Рассматриваются основные ориентиры и ценности европейского высшего образования. Исследована проблема взаимной связи между ускорением формирования человеческого капитала и интеграцией высшего образования Украины в европейское образовательное пространство. Такие феномены, как академическая свобода, университетская автономия, роль государства и университета в обеспечении надлежащего функционирования высшего образования, академическая мобильность, взаимное признание квалификационно-образовательных уровней и дипломов, являются значимыми факторами роста человеческого капитала.

Ключевые слова: высшее образование, европейская ориентация, философский анализ.

* * *

УДК 327.39

Шельюк Л.

кандидат педагогічних наук, здобувач, Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова (Україна, Київ), panyolga@ukr.net

ТЕХНОЛОГІЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ДИСКУРСУ В СИСТЕМІ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТИ

Педагогічний дискурс є ефективною засадою функціонування сучасного освітнього середовища, в якому засобами науки, навчання і виховання формується особистість. Він покликаний інтенсифікувати модернізаційні процеси в освіті та забезпечити їх динамічність, цілеспрямованість і незворотність. Адже саме педагогічний дискурс акцентує увагу на необхідності інтенсифікації науково-дослідної та науково-методичної діяльності суб'єктів національного освітнього простору, підвищення ролі самостійної роботи і практичної підготовки тих, хто навчається, зменшення часу впровадження наукових досягнень у навчальний процес, забезпечення впливу на формування особистісних, професійних і громадянських компетентностей української молоді шляхом запрошення до викладання в освітніх установах відомих та видатних науковців і громадських діячів. У таких умовах освіта і наука мають орієнтуватися на забезпе-

чення конкурентоспроможного розвитку економіки, спрямовуючи особистість на успішну самореалізацію в різних сферах виробничій та громадській діяльності.

Ключові слова: людина, освіта, дискурс, педагогічний дискурс, технології педагогічного дискурсу, модернізація освіти.

Модернізація будь-якої національної системи освіти сьогодні ґрунтується на принципах впровадження технологій педагогічного дискурсу, які дозволяють усім суб'єктам навчально-виховного процесу постійно відчувати інтелектуальну, духовну, морально-ціннісну та мотиваційну напругу і причетність до цілісної інноваційно-гуманістичної освітньої системи. "Навчально-виховна діяльність сучасного вчителя здійснюється в умовах різкого накопичення знань, їх швидкоплинності. Сучасні наукові і практичні знання характеризуються багатомірністю, варіативністю, високою змінністю. Істина і похибка в них часто міняються місцями. В житті активно входить так зване позанаукове знання. Духовну сферу суспільства наповнили астрологічні прогнози, надсучасні ворожки, заклинання, віщунства тощо. Здається, епоха робить новий виклик розуму. Тому питання про те, яким чином і на яких засадах має здійснюватися навчальний процес, набуває неймовірної гостроти і значення. Більшість педагогів схиляються до думки щодо необхідності його побудови на так званих технологіях сучасного наукового дискурсу" [1, с. 13]. Дискурсивні технології сучасного навчально-педагогічного простору передбачають створення комунікативно-ціннісного та знаннево-нормативного середовища активної, творчої, інноваційно-креативної, людиноцентричної взаємодії всіх суб'єктів освітнього процесу. Комунікативне порозуміння з конкретних аксіологічних підґрунть модернізаційного процесу в освіті дозволяє активніше застосовувати інноваційно-гуманістичні технології педагогічної взаємодії.

Впровадження технологій комунікативного дискурсу як один з головних напрямів модернізації української системи освіти дозволить створити комунікативно-гуманістичне середовище, в якому засобами науки, навчання, виховання, морально-ціннісної взаємодії вибудовуватимуться ключові структури функціонування національної громади, держави і громадянського суспільства, підвищуватимуться громадянські компетентності українців. "Технології застосування дискурсу під час навчально-виховного процесу стосуються, насамперед його використання як комуніканта, як специфічного виду дискусії з дотриманням обов'язкових правил, які санкціоновані державою або сформовані суспільством і можуть бути дійсними для специфічної групи або для всього суспільства" [2, с. 18]. Педагогічний дискурс виявляється надзвичайно ефективним засобом формування комунікативного середовища навчально-виховної взаємодії, яка спрямована на формування у кожного суб'єкта нових компетентностей, що носять духовно-особистісний, професійно-фаховий та соціально-громадянський характер.

Використовуючи технології педагогічно-наукового дискурсу в освітньому середовищі, кожен навчальний заклад спрямовує своїх вихованців на активну комунікативно-дослідницьку діяльність, в будь-якій майбутній професійно-фаховій діяльності. Перебуваючи в середовищі комунікативно-педагогічного дискурсу, кожна молода людина набуває глибокого потенціалу науково-дослідного обґрунтування власної професійної дія-

льності. "Навчальний заклад повинен готувати спеціаліста-дослідника, який намагається поширювати та досліджувати нові методи роботи, який має формувати нові ідеї і здатний реалізувати їх на практиці. Майбутній фахівець повинен розвинути навички самостійної творчої наукової роботи, сформувати коло своїх наукових інтересів, оволодіти нормами та науково-методичними принципами експериментальної та дослідної діяльності" [3, с. 244]. Набуваючи таких компетенцій, молода людина в середовищі педагогічно-дискурсивної взаємодії формується як творча особистість, здатна докласти духовно-креативних зусиль в усіх сферах індивідуальної та соціальної життєдіяльності. Враховуючи це, використання технологій педагогічного дискурсу визнається сьогодні одним з найважливіших аспектів модернізації національної системи освіти.

Загалом, в розвинених країнах з передовими на сьогодні освітніми системами їх модернізація відбувається зі значним акцентом на підвищення творчих можливостей і свобод кожного суб'єкта навчально-виховного процесу. На нашу думку, найефективнішим засобом, що дозволяє здійснювати таке завдання, є саме технології педагогічно-комунікативного дискурсу. "Особливістю педагогічного дискурсу є те, що його можна віднести до продуктивної інноваційної діяльності, оскільки серед його обов'язкових компонентів особливу роль відіграє творчість. Надбання світової і вітчизняної педагогіки, сучасні науково-педагогічні дослідження та практичний досвід багатьох поколінь педагогів переконують у необхідності творчого елементу в педагогічному дискурсі. Педагогічний процес розглядають як спільну творчість (співтворчість) педагога і вихованця в ситуації педагогічної взаємодії, у процесі якої відбувається педагогічне перетворення людини" [4, с. 523–524]. Таким чином, в умовах сучасних вимог до якості освітніх послуг технології педагогічного дискурсу стають необхідним елементом і пріоритетним напрямом модернізації української системи освіти. Саме педагогічний дискурс здатен інтенсифікувати модернізаційні процеси в освіті і забезпечити їх динамічність, цілеспрямованість і незворотність.

Зрештою, важливим завданням, що постає перед освітньою спільнотою України та значним чином визначає якісне наповнення процесу модернізації національної освіти, є підвищення ролі самостійної роботи та практичної підготовки студентів. Якість сучасної освіти визначається саме практичною готовністю молоді до творчої самореалізації в професійно-фаховому середовищі. Одним з головних завдань модернізації вітчизняної освіти визнається "збільшення самостійної роботи студента, реалізація його індивідуальних творчих здібностей" [5, с. 57]. Тільки здатність реалізувати власну творчу наснагу на практиці робить сучасну людину успішною на професійному поприщі, що зумовлює надзвичайну актуальність індивідуалізації та інтенсифікації практичного спрямування модернізаційних процесів у вітчизняній освіті.

В Україні, у порівнянні з європейськими країнами, все ще не приділяється належної уваги самостійній роботі студентів як основній формі навчальної діяльності, що є рудиментом старої системи авторитарної педагогіки, в якій студент розглядався об'єктом педагогічного

впливу. Принципи суб'єкт–об'єктної педагогіки мають бути витіснені гуманістичними, суб'єкт–суб'єктними орієнтирами модернізації навчально–виховного середовища. “Перед освітою ставиться завдання максимально розкриття потенціалу кожної людини, підготовки її до постійного самовдосконалення, саморозвитку й самореалізації. Досягнення цієї мети тісно пов'язане з посиленням ролі самостійної роботи в навчальному процесі у ВНЗ” [6, с. 3]. Таким чином, модернізація напряму підвищення ролі самостійної роботи та практичної підготовки молоді до самореалізації в професійно–фаховій та соціально–громадянській сфері.

В проведенні будь–яких реформ, особливо модернізаційних, важливим аспектом їх реалізації є дотримання стабільної динаміки. У зв'язку з цим, надзвичайно актуально сьогодні розглянути на концептуально–теоретичному рівні параметри динамічності модернізаційного процесу в освіті. Серед показників динамічності модернізаційного процесу в освіті можна виділити такі: постійне підвищення ефективності діяльності всіх суб'єктів освітнього процесу; підвищення якості освіти; збільшення ступеня доступності освіти; підвищення економічного потенціалу країни завдяки зростання освіченості населення (людський капітал); інтеграція національної системи освіти у наукову, виробничу, суспільно–громадську і культурно–інформаційну інфраструктуру світової спільноти [7, с. 34].

Забезпечення цих факторів динамічності модернізаційних процесів в освіті на систематичній і регулярній основі дійсно може сприяти якнайшвидшому виходу з наявної кризи української системи освіти. Недотримання ж цих принципів зайвий раз гальмуватиме позитивні трансформації, які останніми роками намітилися у функціонуванні і розвитку національної системи освіти на шляху до створення інноваційно–гуманістичного стилю навчально–виховного процесу на всіх рівнях і етапах освітньої траєкторії особистості.

Одним з найефективніших інструментів підтримки позитивної та інтенсивної динаміки модернізаційних процесів в нашій національній системі освіти є зменшення часу впровадження наукових досягнень в навчальний процес. Як вже зазначалося вище, наука є невід'ємною і гармонічною частиною освітнього середовища, однак, важливо ще й те, що наука є носієм внутрішньої інтелектуальної динаміки сучасного суспільства, а особливо його освітньої сфери. Це означає, що науковий та науково–методологічний вимір навчально–виховного процесу являє собою внутрішню силу, що забезпечує його динаміку. “Зростання потоку наукової інформації, що є характерною ознакою сучасного розвитку суспільства, а також підвищення рівня вимог до обсягу базових знань молоді зумовлюють необхідність інтенсифікації процесу навчання. Останнє можливе лише при успішному розв'язанні проблеми науково–методичного забезпечення навчально–виховного процесу у вищій школі. Правильно організоване науково–методичне забезпечення системи занять з кожної дисципліни дозволяє підвищити інформаційну ємність навчального матеріалу, забезпечує притаманну йому наочність, розширює можливості для самостійної пізнавальної діяльності студентів і активізує їх мислення, сприяє впровадженню наукової організації праці як пе-

дагога, так і студентів” [8, с. 49]. Всі суб'єкти навчально–виховного процесу заснованого на конкурентному принципі оволодіння та створення нового наукового знання отримують шанс динамічного творчого розвитку, який зрештою призводить до формування особистісно–професійних та науково–дослідних компетенцій, необхідних сучасній людині для успішного конкурсування на національному і глобальному ринку праці.

Динамічність процесу модернізації національної освіти визначається насамперед ефективністю використання найновітніших наукових методик забезпечення навчально–виховного процесу. Сьогодні беззаперечною є користь швидкого застосування наукових методів досягнення нових рівнів якості навчання та виховання. Інноваційний простір навчання ґрунтується саме на динамічному засвоєнні створюваних сьогодні наукових знань і методик. “Для того щоб прискорити перехід педагогічної системи у нову якість, яка відповідає вимогам сьогодення і особливо завтрашнього дня, необхідно інтенсифікувати розробку теорії активного навчання та впливаючи з неї наукових засобів розпізнавання, аналізу та розповсюдження передового педагогічного досвіду” [9, с. 175]. Таким чином, якісні модернізаційні зміни в українській освіті відбуватимуться лише за умови забезпечення швидкого і безпосереднього впровадження наукових досягнень в навчальний процес. Досягнення цього вимагає насамперед глибокого усвідомлення структуротворчої ролі науки у процесі становлення, розвитку і модернізації національної системи освіти, а також у забезпеченні її інноваційно–прогресивного розвитку.

В сучасних інформаційно–цивілізаційних умовах швидкість набуття інноваційних технологій визначає ефективність і успішність діяльності тієї чи іншої соціальної системи чи організації. Освіта не є винятком, що надзвичайно актуалізує питання пришвидшення у вітчизняній системі руху наукових розробок у структуру навчально–виховного процесу. Для реалізації завдання зменшення часу впровадження наукових досягнень в навчальний процес необхідно забезпечувати такі характеристики взаємодії науки і освіти: органічну єдність змісту освіти і програм наукової діяльності; спрямування фундаментальних, прикладних досліджень і розробок на створення і впровадження нових конкурентоздатних зразків техніки, технологій та матеріалів; створення стандартів вищої освіти, підручників та навчальних посібників з урахуванням досягнень науки і техніки; розвиток різних форм наукової співпраці (в тому числі міжнародної) з установами і організаціями, що не входять до системи вищої освіти, для розв'язання складних наукових проблем, впровадження результатів наукових досліджень і розробок; безпосередню участь учасників навчально–виховного процесу в науково–дослідних і дослідно–конструкторських роботах, що виконуються у ВНЗ; планування проведення і виконання науково–педагогічними працівниками наукових досліджень у межах основного робочого часу; залучення до навчально–виховного процесу провідних вчених і науковців, як працівників ВНЗ, так і інших наукових установ і організацій; організацію наукових, науково–практичних, науково–методичних семінарів, конференцій, олімпіад, конкурсів, науково–дослідних, курсових, дипломних та

інших робіт учасників навчально-виховного процесу [10, с. 34].

Таким чином, науково-дослідна та науково-методична активність всіх суб'єктів національного освітнього простору є одним з найважливіших засобів підтримувати позитивну динаміку модернізаційних процесів в українській освіті. Наука, будучи парадигмально-динамічним і інноваційно-творчим феноменом, несе в собі значний потенціал підвищення динаміки розвитку і в інших сферах соціального функціонування, що особливо стосується освітньої системи.

Значним енергетичним імпульсом, що завжди підтримував динаміку розвитку освіти, є запрошення до викладання відомих і видатних науковців, які є не просто носіями певної знаннєво-когнітивної системи, але справжніми символами наукового життя, як одного з визначальних факторів сучасного соціального прогресу. Окрім того, обґрунтований нами вище принцип гармонійного поєднання науки і освіти здійснений лише за умов використання якнайширшого людського потенціалу вітчизняної науки, його інтеграції в навчально-виховний простір. "Серед основних принципів сучасного інтегрованого освітнього простору виділяється принцип ефективного поєднання навчання, науки та практики. Його реалізація передбачає, зокрема, здійснення таких заходів, як запрошення до викладання навчального матеріалу відомих вчених та висококваліфікованих фахівців" [11, с. 427]. Використання персонального потенціалу національної науки є одним з найефективніших засобів динамічного розвитку вищої освіти будь-якої країни. В Україні актуальність цього питання пов'язана ще й з тим, що тривалий час існувала значна криза співробітництва освітянської та науково-академічної спільноти. Сьогодні подолання цієї кризи є одним з найпотужніших факторів підвищення динамічності модернізаційних змін в системі національної освіти.

Важливим аспектом запрошення до викладання в освітніх установах відомих і видатних науковців і громадських діячів є вплив на формування особистісних, професійних і громадянських компетентностей української молоді, від чого безпосередньо залежить подальший розвиток нашої держави і національного суспільства в цілому. "Спілкування колег та учнів з талановитим, продуктивним та захопленим дослідником вчить мислити, викликає інтерес, формує науковий світогляд та наукову етику. Молода людина, відчуваючи себе залученою до справжнього наукового пошуку, до дослідницького процесу, формує особистісне почуття відповідальності, особистісну зацікавленість в надбанні нових знань" [12, с. 22]. Враховуючи це, використання особистісних рис сучасних видатних українських науковців з метою підтримання позитивної динаміки в сфері модернізації національної системи освіти дозволяє підвищити ефективність процесу створення інноваційно-гуманістичного навчально-виховного простору в навчальних закладах різного рівня.

Логічним продовженням піднятої вище теми залучення найкращих науковців до викладання у навчальних закладах є проблематика поглиблення творчої співпраці навчальних закладів з академічними науковими установами, що може дійсно позитивно впливати на підтримання динаміки модернізаційних процесів в осві-

тній сфері українського суспільства. Важливо, щоб сьогодні укорінилося усвідомлення того, що Україна міцно стане на шлях інноваційного і демократичного розвитку лише за умови цілісного єднання таких сфер суспільного функціонування як освіта, наука і промисловість. "Взаємодія науки, освіти і промислового виробництва – сьогодні ключовий чинник цивілізованого процесу, подальшого економічного та соціального розвитку. В Україні актуальність такої взаємодії посилюється ще й тим, що спільна участь наукових установ і закладів вищої освіти, інноваційних структур і підприємств у підготовці висококваліфікованих кадрів, здійсненні пріоритетних досліджень, створенні та впровадженні новітніх технологій є сьогодні чи не найважливішою умовою зростання вітчизняної економіки. Випереджаючи з багатьох напрямів технологічних і природничих наук інші наукові сектори Національна академія наук України вже давно взяла на себе додаткову функцію підготовки кадрів, особливо з нових дисциплін і перспективних наукових напрямів. Причому ці зусилля спрямовувалися не тільки на формування наукових кадрів, а й на широке залучення академічних співробітників до процесу підготовки фахівців з вищою освітою" [13, с. 419]. В Україні поступово набирає обертів процес єднання освіти та академічної науки, що є необхідною умовою конкурсування цих вітчизняних сфер на європейському і світовому рівнях, з'являється усвідомлення штучності розриву між наукою і освітою, утвореного за радянських часів. В цій справі й на подальше, на думку Президента НАН України Б. Є. Патона, "суть інтеграції повинна полягати в налагодженні ефективної і стійкої взаємодії університетів та наукових установ. Це дозволить врахувати і позитивні вітчизняні традиції у розвитку науки і освіти, яких не можна забувати" [14, с. 2]. Усвідомлення глибокої традиційної та інноваційно-перспективної єдності науки і освіти, цілеспрямовані організаційні реформи щодо забезпечення такої єдності – це умови, необхідні для постійного і безперервного підтримання динаміки такого важливого для розвитку української нації і держави процесу, як модернізація національної системи освіти.

Важливим дотримання єдності науки і освіти є ще й тому, що лише така єдність є в сучасному світі дієвим чинником підтримання і розвитку економічно-інноваційної конкурентоспроможності країни на світових ринках. Освіта разом з наукою мають орієнтуватися на забезпечення конкурентоспроможного розвитку економіки, тим самим орієнтуючи людину будь-якого віку на певну стратегію успішної самореалізації в певній галузі економічної, господарської, виробничої чи громадської діяльності. "У той час, коли у всіх розвинених країнах спостерігається виразна переорієнтація державної політики на використання наукових знань як головного ресурсу економічного зростання, науково-технічний потенціал України доведений до стану, за яким можуть статися незворотні зміни, що зроблять неможливим його використання в інтересах інноваційного розвитку суспільства. Основними проблемами та викликами у формуванні і функціонуванні національної інноваційної системи, з якими стикається сьогодні наша країна, є: слабка підприємницька та інноваційна активність підприємств; недостатні обсяги виробництва знань на тлі триваючого старіння дослідницького поте-

нціалу; низький рівень взаємодії науково-дослідного та підприємницького середовища” [15, с. 6]. У вирішенні більшості цих потреб значну роль може і повинна відіграти саме національна система освіти, орієнтована на формування особистості, яка на інноваційно-пошуковій основі здатна активно соціалізуватися в динамічному соціально-економічному просторі сьогодення. Модернізована освіта здатна продукувати людський капітал нації, що буде постійно підвищувати її інноваційно-конкурентоспроможний потенціал.

Список використаних джерел

- Андрущенко В. П. Технології сучасного педагогічного дискурсу / Віктор Андрущенко, Ольга Скубашевська // Вісник Інституту розвитку дитини. Серія: Філософія, педагогіка, психологія : зб. наук. праць. – К. : Видавництво НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. – Вип. 14. – С. 13–19.
- Колток Л. Б. Педагогічний дискурс як засіб інтенсифікації навчально-виховного процесу в сучасній вищій школі. Автореф. дис. ... канд. педагогічних наук. Спец. : 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Леся Колток. – К., 2009. – 22 с.
- Уйсімбаєва Н. Науково-дослідна діяльність майбутнього фахівця / Наталія Уйсімбаєва // Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. Зб. наук. праць. – Кіровоград : КДПУ ім. В. Винниченка, 2010. – Вип. 88. – С. 243–246.
- Андрущенко В. П. Світанок Європи: Проблема формування нового учителя для об'єднаної Європи XXI століття / Віктор Андрущенко. – К. : Знання України, 2011. – 1099 с.
- Горобець Т. В. До питання еволюції поняття “педагогічна практика” / Т. В. Горобець // Педагогічний пошук. Науково-методичний вісник. – 2010. – № 1 (65). – С. 55–58.
- Балицька Т. В. Організаційно-педагогічні умови самостійної роботи студентів педагогічних університетів у процесі кредитно-модульного навчання. Автореф. дис. ... канд. педагогічних наук. Спец. : 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти / Тетяна Балицька. – Луганськ, 2010. – 22 с.
- Пінчук С. А. Генезис поняття і сутності модернізації освіти / Євген Пінчук // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія: Філософія. Політологія. – 2009. – Вип. 91–93. – С. 29–35.
- Кустова С. О. Наукове та методичне забезпечення професійної освіти в умовах інтенсифікації процесу навчання / С. О. Кустова, Я. М. Рудик // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія. – К. : НУБіП, 2010. – Вип. 155. – Ч. 2. – С. 49–54.
- Кочін І. В. Проблеми впровадження активних методів у навчальний процес / І. В. Кочін, П. І. Сидоренко, В. Я. Киктенко // Актуальні питання медичної науки та практики : зб. наук. праць Запорізької медичної академії післядипломної освіти. – 2004. – Вип. 65. – С. 174–179.
- Головань В. Г. Аналіз складових наукового забезпечення навчального процесу у вищому навчальному закладі / В. Г. Головань, А. В. Головань // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Інформаційні технології та управління проектами. – 2010. – № 2. – С. 34–38.
- Міляєва В. Р. Психологічні аспекти професійної підготовки державних службовців в інтегрованому освітньому середовищі / В. Р. Міляєва // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами. Зб. наук. праць. – 2010. – № 7 (9). – С. 425–435.
- Барвинский А. А. Научная школа как связующее звено интеграции науки и высшего образования / А. А. Барвинский // Філософські науки : зб. наук. праць. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. – С. 17–23.
- Амоша О. І. Проблеми покращення взаємодії академічної науки, освіти і промислового виробництва / О. І. Амоша // Проблеми развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект. Сб. науч. трудов. – Донецк : ДонНУ, 2007. – Ч. II. – С. 419–424.
- Патон Б. “Академія вмє знаходити відповіді на вимоги часу...” Інтерв'ю Президента НАН України оглядачеві Укрінформу // Світ. – 2005. – № 29–30, серпень. – С. 2.
- Онїкієнко В. В. Розвиток національної інноваційної системи на етапі становлення в Україні постіндустріального суспільства / В. В. Онїкієнко, Л. М. Ємельяненко. – К. : РВПС України НАН України, 2008. – 65 с.

References

- Andrushhenko V. P. Tehnologii' suchasnego pedagogichnogo diskursu / Viktor Andrushhenko, Olga Skubashevs'ka // Visnyk Instytutu rozvytku dytyny. Serija: Filosofija, pedagogika, psihologija: Zb. nauk. prac'. – K. : Vydavnytvo NPU im. M. P. Dragomanova, 2011. – Vyp. 14. – S. 13–19.
- Koltok L. B. Pedagogichnyj dyskurs jak zasib intensyfikacii' navchal'no-vyhovnogo procesu v suchasnij vyshhij shkoli. Avtoref. dys. ... kand. pedagogichnyh nauk. Spec.: 13.00.04 – teoriya i metodyka profesijnoi' osvity / Lesja Koltok. – K., 2009. – 22 s.
- Ujsimbajeva N. Naukovo-doslidna dijalt'nist' majbutn'ogo fahivcja / Natalija Ujsimbajeva // Naukovi zapysky. Serija: Pedagogichni nauky. Zb. nauk. prac'. – Kirovograd: KDPU im. V. Vynnychenka, 2010. – Vyp. 88. – S. 243–246.
- Andrushhenko V. P. Svitank Jevropy: Problema formuvannja novogo uchytelja dlja ob'jednanoi' Jevropy HHI stolittja / Viktor Andrushhenko. – K. : Znannja Ukrai'ny, 2011. – 1099 s.
- Gorobec' T. V. Do pytannja evolucii' ponjattja “pedagogichna praktyka” / T. V. Gorobec' // Pedagogichnyj posuk. Naukovo-metodychnyj visnyk. – 2010. – № 1 (65). – S. 55–58.
- Balyc'ka T. V. Organizacijno-pedagogichni umovy samostijnoi' roboty studentiv pedagogichnyh universytetiv u procesi kredytno-modul'noho navchannja. Avtoref. dys. ... kand. pedagogichnyh nauk. Spec.: 13.00.04 – teoriya ta metodyka profesijnoi' osvity / Tetjana Balyc'ka. – Lugans'k, 2010. – 22 s.
- Pinchuk Je. A. Genezys ponjattja i sutnosti modernizacii' osvity / Jevgen Pinchuk // Visnyk Kyi'vs'kogo nacional'noho universytetu im. Tarasa Shevchenka. Serija: Filosofija. Politologija. – 2009. – Vyp. 91–93. – S. 29–35.
- Kustova S. O. Naukove ta metodychne zabezpechennja profesijnoi' osvity v umovah intensyfikacii' procesu navchannja / S. O. Kustova, Ja. M. Rudyk // Naukovyj visnyk Nacional'noho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannja Ukrai'ny. Serija: Pedagogika, psihologija, filosofija. – K. : NUBiP, 2010. – Vyp. 155. – Ch. 2. – S. 49–54.
- Kochin I. V. Problemy vprovadzennja aktivnyh metodiv u navchal'nyj proces / I. V. Kochin, P. I. Sydorenko, V. Ja. Kyktenko // Aktual'ni pytannja medychnoi' nauky ta praktyky: Zb. nauk. prac' Zaporiz'koi' medychnoi' akademii' pisljadyplomnoi' osvity. – 2004. – Vyp. 65. – S. 174–179.
- Golovan' V. G. Analiz skladovyh naukovogo zabezpechennja navchal'noho procesu u vyshhomu navchal'nomu zakladi / V. G. Golovan', A. V. Golovan' // Naukovyj visnyk Mizhnarodnogo humanitarnogo universytetu. Serija: Informacijni tehnologii' ta upravlinnja proektamy. – 2010. – № 2. – S. 34–38.
- Miljajeva V. R. Psihologichni aspekty profesijnoi' pidgotovky derzhavnyh sluzhbovciv v integrovanomu osvitn'omu sere dovvyshhi / V. R. Miljajeva // Aktual'ni problemy navchannja ta vyhovannja ljudej z osoblyvymy potrebamy. Zb. nauk. prac'. – 2010. – № 7 (9). – S. 425–435.
- Barvinskij A. A. Nauchnaja shkola kak svjazujushhee zveno integracii nauki i vysshego obrazovannja / A. A. Barvinskij // Filosof's'ki nauky: Zb. nauk. prac'. – Somy : SumDPU im. A. S. Makarenka, 2008. – S. 17–23.
- Amosha O. I. Problemy pokrashennja vzajemodii' akademichnoi' nauky, osvity i promyslovogo vyrobnnytva / O. I. Amosha // Problemy razvitija vneshnejekonomicheskikh svjazej i privlechenija inostrannyh investicij: regional'nyj aspekt. Sb. nauch. trudov. – Doneck, DonNU, 2007. – Ch. II. – S. 419–424.
- Paton B. “Akademija vmije znahodyty vidpovidi na vymogy chasu...” Interv'ju Prezydenta NAN Ukrai'ny ogljadachevi Ukrinformu // Svit. – 2005. – № 29–30, serpen'. – S. 2.
- Onikijenko V. V. Rozvytok nacional'noi' innovacijnoi' systemy na etapi stanovlennja v Ukrai'ni postindustrial'nogo suspilstva / V. V. Onikijenko, L. M. Jemel'janenko. – K. : RVPS Ukrai'ny NAN Ukrai'ny, 2008. – 65 s.

Shelyuk L., Ph.D., the applicant, National Pedagogical University M. P. Dragomanova (Ukraine, Kiev), panyolga@ukr.net

Technology of pedagogical discourse in the modernization of education system

Pedagogical discourse is an effective basis for the functioning of modern educational environment in which the means of science, training and education formed personality. It aims to intensify the processes of modernization in education and provide them with dynamism, commitment and irreversibility. Pedagogical discourse because it focuses on the need to intensify research and methodological activities of subjects of national educational space, enhancing the role of self-study and practical training of students, reduce the time of introduction of scientific achievements in the educational process, to ensure the impact on the formation of personal, professional and civic competences Ukrainian youth by invitation to teach

at educational institutions known and distinguished scholars and public figures. In such circumstances, science and education should focus on the provision of competitive economic development, directing a person to a successful self-realization in the various spheres of production and social activities.

Keywords: people, education, pedagogical discourse, pedagogical discourse technologies, modernization of education.

Шелюк Л., кандидат педагогических наук, соискатель, Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова (Україна, Київ), panyolga@ukr.net

Технология педагогического дискурса в системе модернизации образования

Педагогический дискурс является эффективной основой функционирования современной образовательной среды, в которой средствами науки, обучения и воспитания формируется личность. Он призван интенсифицировать модернизационные процессы в образовании и обеспечить их динамичность, целеустремленность и необратимость. Ведь именно педагогический дискурс акцентирует внимание на необходимости интенсификации научно-исследовательской и научно-методической деятельности субъектов национального образовательного пространства, повышения роли самостоятельной работы и практической подготовки учащихся, уменьшения времени внедрения научных достижений в учебный процесс, обеспечения влияния на формирование личностных, профессиональных и гражданских компетенций украинской молодежи путем приглашения к преподаванию в образовательных учреждениях известных и выдающихся ученых и общественных деятелей. В таких условиях образование и наука должны ориентироваться на обеспечение конкурентоспособного развития экономики, направляя личность на успешную самореализацию в различных сферах производственной и общественной деятельности.

Ключевые слова: человек, образование, дискурс, педагогический дискурс, технологии педагогического дискурса, модернизация образования.

* * *

УДК 1:001.8(477)

Кивлюк О. П.
доктор філософських наук, Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова (Україна, Київ), panyolga@ukr.net

Розвиток філософії та методології науки в Україні

Здійснюється історико-філософський аналіз становлення і розвитку філософії науки в Україні кінця ХХ – початку ХХІ століття. Філософія науки розглядається в двох аспектах: по-перше, як інструмент реалізації завдання методологічного забезпечення пізнання та освоєння світу, що безперечно сприяє міждисциплінарному синтезу та систематизації знань; по-друге, утворює нові пізнавальні прийоми, які застосовуються науковцями в конкретних галузях як методологічна основа для відкриття ще невідомих законів природи, теорій, знань.

Ключові слова: філософія науки, методологія, пізнання, дослідження, знання.

Наука – це одне з визначальних і найцінніших здобутків людської цивілізації. Видатні досягнення якої, незмінно захоплюють усіх причетних до інтелектуальних процесів, практичної реалізації та буденного використання надбань науки, як результату наукового пізнання і наукової діяльності. Наука, як і всі інші сфери людської діяльності, не може залишатися незмінною. Отже, потреба в її всебічному осмисленні завжди є актуальною.

Становлення і розвиток філософії протягом усього свого існування дуже тісно пов'язана з наукою, хоча характер цього зв'язку у певний час змінювався: прогресував або регресував, активізувався чи залишався без змін, модернізувався, інтегрувався тощо. Філософія і наука народжуються в межах конкретного соціокультурного виміру, тобто залежить від рівня розвитку суспільства, культури, освіти, взаємно впливають один на одного, вирішуючи при цьому відповідні завдання та взаємодіють під час їх реалізації.

Сучасна наука не стоїть осторонь філософських питань особистості, цінностей, пізнання, свідомості тощо. У свою чергу, в соціокультурній сфері має місце інтен-

сивне урізноманітнення філософських ідей та напрямів, що призводить до поглиблення спеціалізації філософських поглядів (соціальна філософія, історія філософії, філософія освіти, філософія науки тощо). А саме, дозволить глибше зрозуміти контекстуальні засади формування і розвитку філософії науки як окремої галузі філософського знання. І хоча філософія та методологія науки набули широкого визнання лише приблизно в середині ХХ століття, даний напрям став важливим і дослідницько-значущим. Нині, філософія науки як напрям сучасної філософії представлена значною кількістю оригінальних концепцій, що пропонують ту чи іншу модель розвитку науки.

До основних завдань філософії науки належать: філософське осмислення феномену науки, включення досягнень науки в наявний соціокультурний контекст епохи, здійснення синтезу філософського і частково-наукового знання. Предметом філософії науки, тобто основним її змістом є: загальні закономірності та тенденції розвитку науки як системи знань (онтологія); пізнавальна діяльність, її результати, які існують у формі ідентичних наукових знань, їх змісту, форм, видів, особливостей (епістемологія); з'ясування методів та можливостей збагачення наукових знань (методологія); соціокультурний вимір науки, тобто значення науки для суспільства та її складові як система цінностей (аксіологія). Тільки філософія науки має такий апарат (когнітивний, логічний, методологічний), який дозволяє визначити місце і значення науки в суспільній культурі [2, 7].

Отже, філософія науки є досить розробленим напрямом філософії, хоча існує багато концепцій філософії науки, які відрізняються між собою різним баченням систем наукового знання, тобто системи тверджень, понять, науково-дослідних програм, напрямів, концепцій, теорій, парадигм, шкіл тощо. У цьому розумінні філософії науки виникають наступні завдання: дослідження наукового знання як такого та розвиток конкретних наукових досліджень або наукових знань, які породжують нове знання. Крім того, філософія проектує моделі вирішення протиріч на стиках наук, виступає інтелектуальним інструментом, що продукує принципи, категорії, методи пізнання, які активно використовуються у конкретних науках.

У історичному контексті було сформульовано чотири основні концепції взаємовідносин філософії та науки.

1. Трансценденталістська концепція.
2. Позитивістська концепція.
3. Антиінтеракціоністська концепція.
4. Діалектична концепція [7].

Відносини між філософією та наукою завжди були складними. Наука як глобальна система, що постійно розвивається, потребує від філософії, причому цілком слушно, здійснювати своїми методами аналіз процесу пізнання, отримання знань, "існування" самого знання.

"Є деяка наука, що досліджує власнесуще, а також те, що притаманне йому само по собі. Ця наука нетотожна жодній з так званих конкретних наук, бо жодна з інших наук не досліджує загальну природу власнесущого, а всі вони, виділяючи собі якусь частину його, досліджують те, що властиве цій частині, як, наприклад, науки математичні. А оскільки ми шукаємо основи і вищі причини, то зрозуміло, що вони повинні бути ос-